

≥2016

≥2015

≥2010

1998-
2009

1994-
1999

1994-
1998

- ‘Waar’: energie, voedsel, mobiliteit, zorg enz.
- **Systeem: gebiedsontwikkeling**
- **Gebiedswaardecreatie**
- **Coöperatief ecosysteem**
- **Coöperatie-oprichtingen**
- **Bestuurlijke begeleiding**
- **Ledenprogramma's**
- **Coöperatie-onderzoek**
- **Onderwijs/cursussen**
- **Advisering**

De Bommelerwaard

- Zuidwest uitloper van Gelderland (boven Den Bosch)
- Riviereiland & energie-eiland binnen 66 km Maas en Waal
- 23 kernen, 20.000 huishoudens, 51.565 bewoners
- 147 km²: grasland, kassen, fruitteelt
- Transporthub

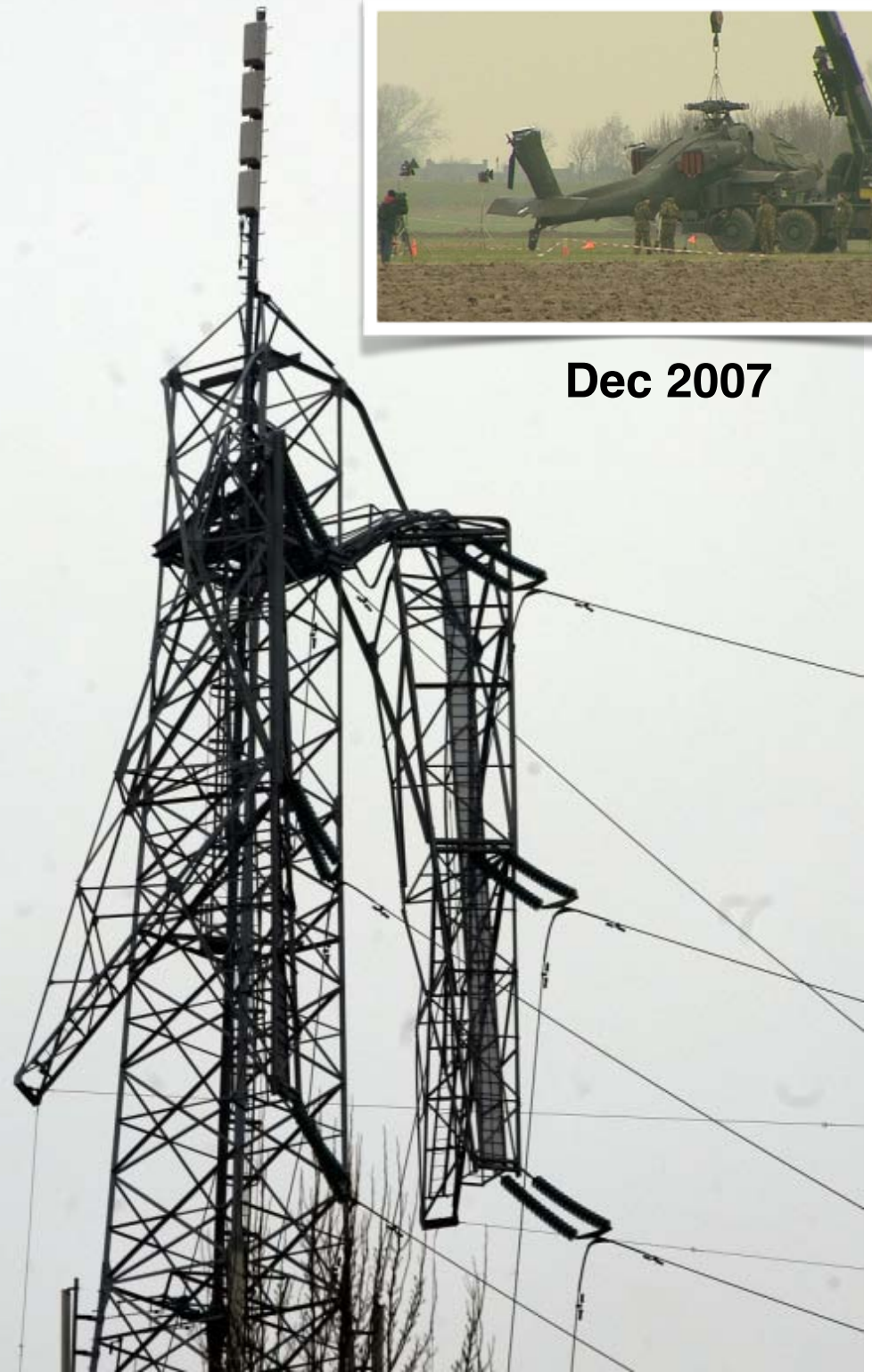
Hoogwater 1995: de grootste evacuatie na de oorlog

'Superdijk' beschermt in 1995 geëvacueerde Bommelerwaard

Nieuwsbericht | 09-06-2016 | 11:45

Dec 2007

Coöperatie Bommelerwaard

- **Oprichting:** 28 juni 2016
- **Actueel ledenaantal:** <100
- **Brede doelstelling:** een economisch, ecologisch en sociaal duurzame Bommelerwaard: energie- en klimaatneutraal, waterveilig, afvalloos, natuurinclusief, levensloopbestendig enz.
- **Actueel speerpunt:** energie-zelfvoorziening.

DUURZAAMHEID COÖPERATIE

Vol energie in

Geen greintje twijfel bij Onno van Bekkum en Antje van Ginneken, kwartiermakers van de coöperatie Bommelerwaard. Hun overtuiging: fossiel maakt plaats voor energieneutraal.

Annemiek Steenbekkers
Zaltbommel

Een grotere naamsbekendheid voor hun coöperatie Bommelerwaard, maar ook een paar honderd rondrijdende deeldauto's, een paar duizend mensen die duurzame stroom afnemen en ja, toch ook de eerste windmolens in de Bommelerwaard. Dat is wat Onno van Bekkum (47) uit Ammerzoden en de Bruchemse Antje van Ginneken (63) voor zich zien als ze de blik een paar jaar vooruitwerpen.

„Die windmolens zijn voor niemand mooi, maar met alleen zonnepanelen red je het niet en over twintig jaar zijn ze weer weg. Dan is er al lang weer een nieuwe technologie. Het kan megasnel gaan. Nu heb je bijvoorbeeld al folie die net zo werkt als een zonnepaneel.”

Zorg

De twee vormen samen het bestuur van Bommelerwaard, dat juni vorig jaar het levenslicht zag. De coöperatie heeft tot doel de Bommelerwaard economisch, ecologisch en sociaal duurzaam te maken. Te beginnen bij energie, maar uiteindelijk ook via zaken als voedsel en zorg.

Dat eerste denken Van Bekkum en Van Ginneken onder andere te bereiken door gebruik te maken van eigen energie in plaats van olie of gas en van groente en fruit uit eigen waard.

„Het kan maar één kant op en dat is van het huidige fossiele systeem, dat eindig is, naar een circulair systeem. Daarbij sluit je binnen een bepaald gebied, zoals de Bommelerwaard, de kringloop. Wij zijn niet ten volle enthousiast over de locatie voor een windmolenpark langs de A2, van-

wege de omwonenden, maar als het er dan toch komt, dan met goede burgerparticipatie. Het maakt veel uit of op zo'n windmolen de naam van een groot energiebedrijf staat of dat de opbrengst en het rendement behouden blijven voor de eigen regio.”

Kop vol kansen

Hij – coöperatiedeskundige met 23 jaar ervaring in het oprichten en aan elkaar koppelen van coöperaties – en zij – als administrateur – vonden elkaar via een advertentie. „Ik zocht mensen om met mij een energiecoöperatie op te richten”, verklaart Van Ginneken. „Ik heb gewerkt in de duurzame installatietechniek en heb de ommezwaai zien ontstaan. Daar wilde ik meer mee.” Van Bek-

de ommezwaai mee

▲ Onno van Bekkum enthousiasmeert in Ammerzoden. Op de achtergrond Antje van Ginneken.

FOTO HOY LAZET

kum was een van de twaalf die reageerden op de oproep. Hij zit met een kop vol kansen. „Ze gaan straks graven voor de afwatering van de kassen. Iemand zei ons: waarom leg je in die sleuf niet meteen ook een warmtekabel en glasvezel?”

De nieuwe Omgevingswet, die in 2019 in moet gaan: van hetzelfde laken een pak. „Je ziet dat gemeenten daar nu onrustig over zijn. Maar dit is de nieuwe werkelijkheid die op ons afkomt. We weten: we gaan van het gas af. Dit is dus ook het moment om bijvoorbeeld groene gebouwen te verankeren. Het past bij die nieuwe Omgevingswet om samen met burgers en ondernemers een energievisie te ontwikkelen. De omschakeling naar energieneutraal volgt toch wel. Wij willen dat proces versnellen.”

OP WEG NAAR EIGEN LABEL

Lokaal en hyperstrategisch

■ De initiatiefnemers van Bommelerwaard reizen van hot naar haar voor tekst en uitleg en om te enthousiasmeren. „Het ene moment sta je uit te leggen waarom zonnepanelen nodig zijn, het volgende heb je het met dertig man in een zaal in Ammerzoden over het isoleren van hun spouwen”, zegt Antje van

Ginneken. „Tegelijkertijd zijn we hyperstrategisch bezig door met andere partijen en organisaties, lokaal en lokaal, in overleg te gaan.”

■ Concreet worden momenteel twee locaties onderzocht – de gemeentewerf in Gameren en de handboogvereniging in Ammerzoden – als testcase voor zonne-

daken. Leden van de coöperatie kunnen daar samen energie van afnemen.

■ De coöperatie telt 90 leden, uit alle hoeken van de Bommelerwaard. Het lidmaatschap staat open voor bewoners en mensen die zich zakelijk in dit gebied hebben gevestigd.

■ De club wil snel een eigen energielabel.

“**Het kan maar één kant op met de energie**

— Onno van Bekkum

90

■ De coöperatie telt op dit moment 90 leden, afkomstig uit alle hoeken van de Bommelerwaard.

Energieverbruik Bommelerwaard

Data: Klimaatmonitor, 2014 (Rijkswaterstaat, I&M); Bewerking: Coöperatie Bommelerwaard

Totaal: 11.848 TJ

= 500 windmolens x 3MW

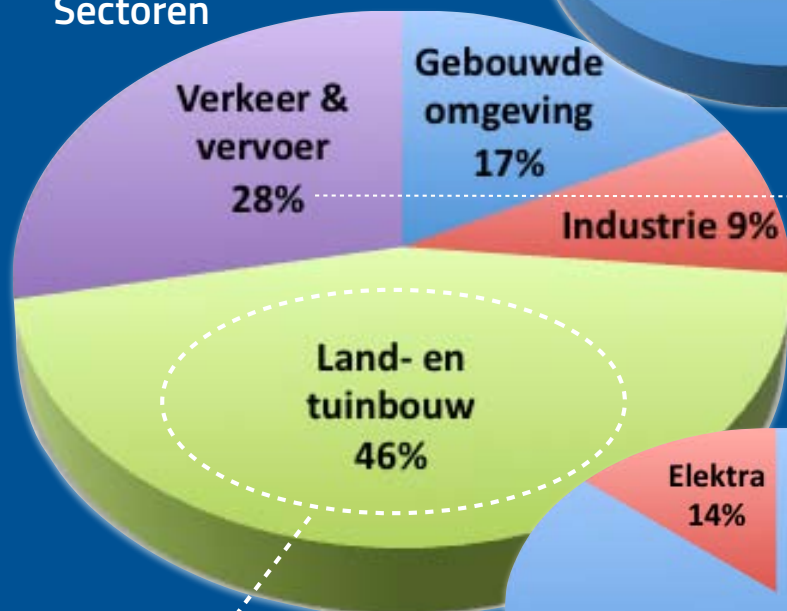
t.w.v. ± € 2,5 mrd

of: 4.000 ha zonnepanelen

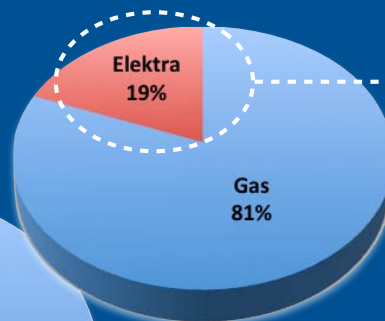
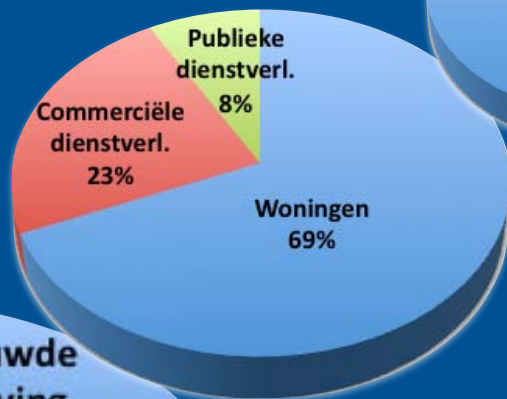
= 25% van de Bommelerwaard

("Niet te geloven: onhaalbaar!?")

Sectoren

'230 windmolens'
("Daar schrik je van!")

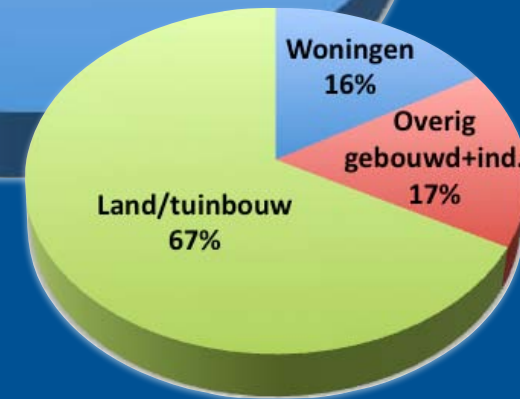
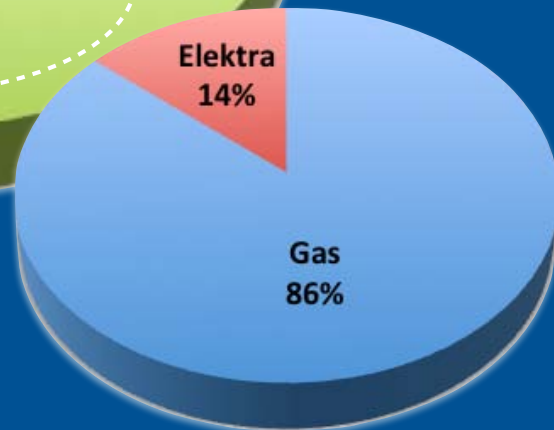
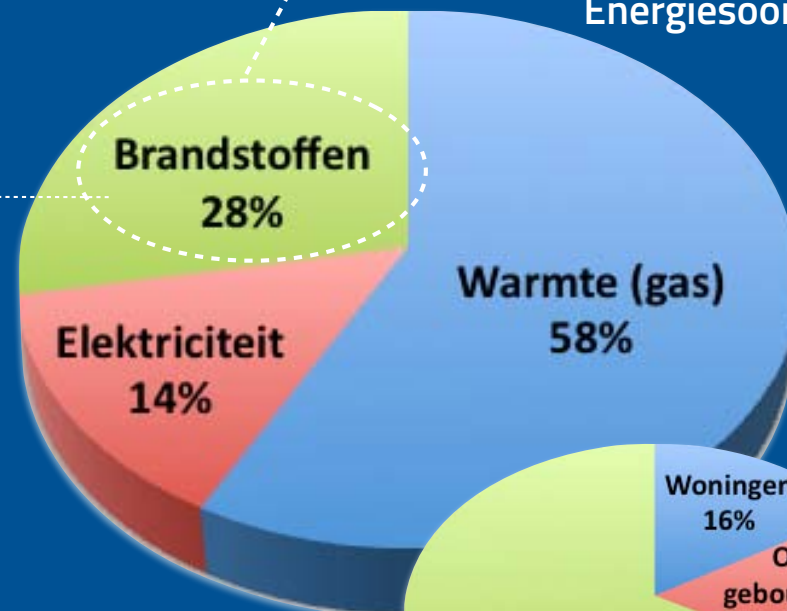

'11 windmolens'
("Lijkt doenlijk")

Wind:Zon=2:1
15 molens
+120 ha glas

Particulier vervoersdeel
(600 miljoen km)
='12 windmolens'

Energiesoorten

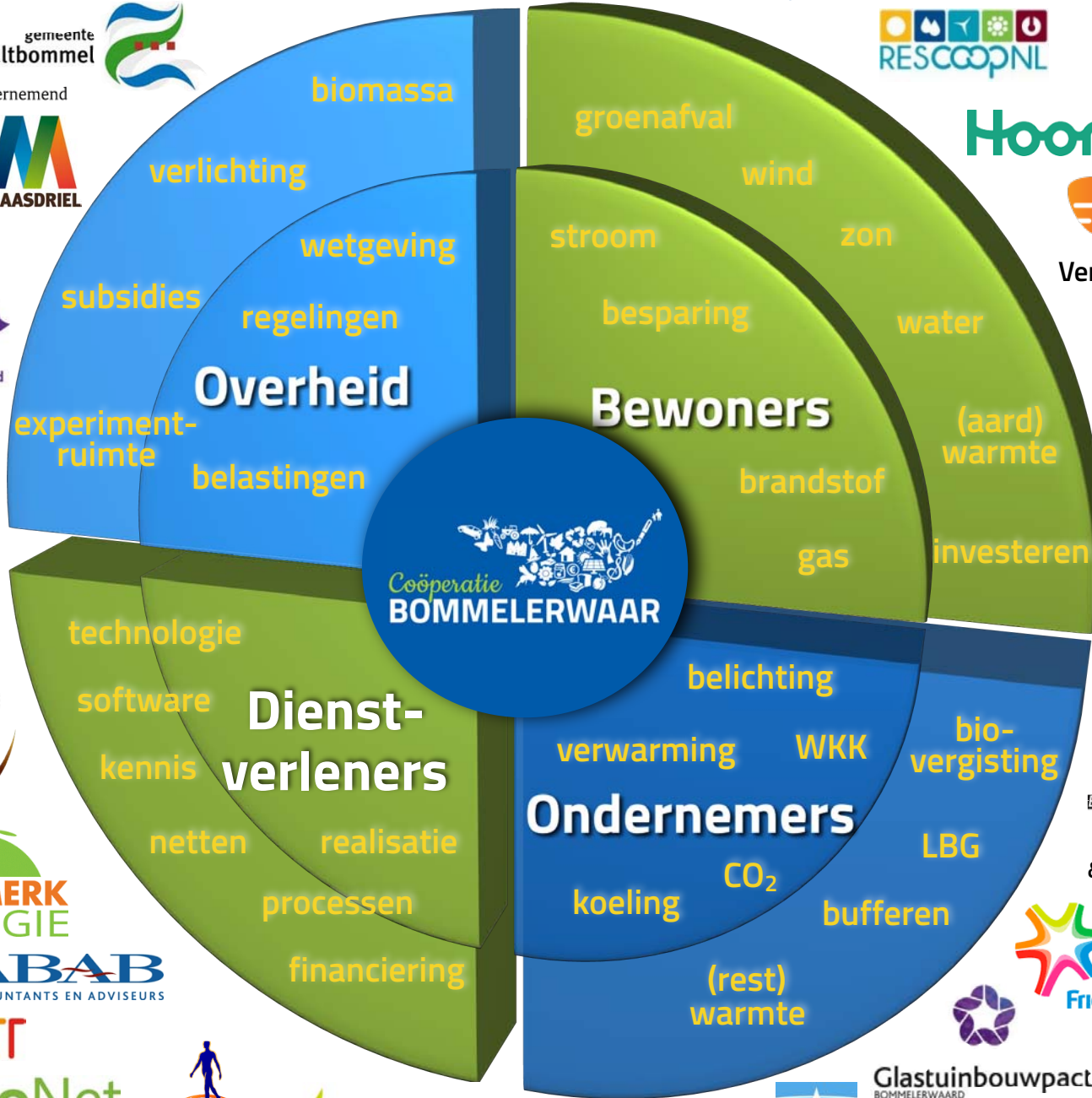
Bommelerwaar Energiepartner-Landschap

organisatie voor duurzame energie

ENERGIE van Hollandsche bodem

Energie Diensten Bedrijf Rivierenland

Verenigingen & Dorpsraden

WOONLINIE

& Ondernemersverenigingen

Gebiedsconferentie Bommelerwaard

De Bommelerwaard, ons mooie riviereiland, staat voor grote uitdagingen: Hoe zorgen we voor een gezonde en bloeiende woon-, werk- en leefomgeving?

Alle verbeteringen op **individueel** niveau zijn welkom. Kunnen we tegelijkertijd niet ook het **systeem op gebiedsniveau** aanpakken?

Kunnen we ons als gebiedsbewoners, ondernemers, bedrijven en overheid verbinden aan één **gezamenlijke duurzaamheidsagenda**: energie- en klimaatneutraal, waterveilig, natuurinclusief, sociaal verbonden?

Tijdens de Conferentie onderzoeken we de mogelijkheden voor **het gebiedsenergiesysteem**.

We kunnen op diverse fronten snel beginnen: besparen, investeren in lokale opwek voor zelflevering, warmte, een eigen handelsplatform en smart grid, bufferen, balanceren, e-deelauto's ...

Samen aan de slag, al in de geest van de Omgevingswet. De Bommelerwaard als lerende **experimentomgeving** voor circulaire en inclusieve gebiedseconomie.

Werken aan **systeemtransitie** door te dóen.

Ben je erbij?

Info & aanmelden:

www.bommelerwaar.nl

**100 deelnemers;
30 sprekers**

Van harte welkom op Slot Loevestein
15 december 2016
12:30-17:30 uur

Burgers uit:

En voorts met steun van:

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Overlegorgaan
Infrastructuur en Milieu

Aan de slag met de
Omgevingswet

Gebiedscoöperatie
Rivierenland

Coöperatie
BOMMELERWAAR

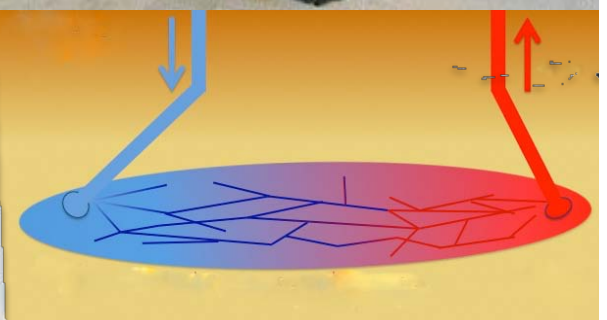
Samen met:

Stap ook over!

**BOMMELERWAAR
-STROOM**

Simpel: Van ons

Aan de slag met de Omgevingswet

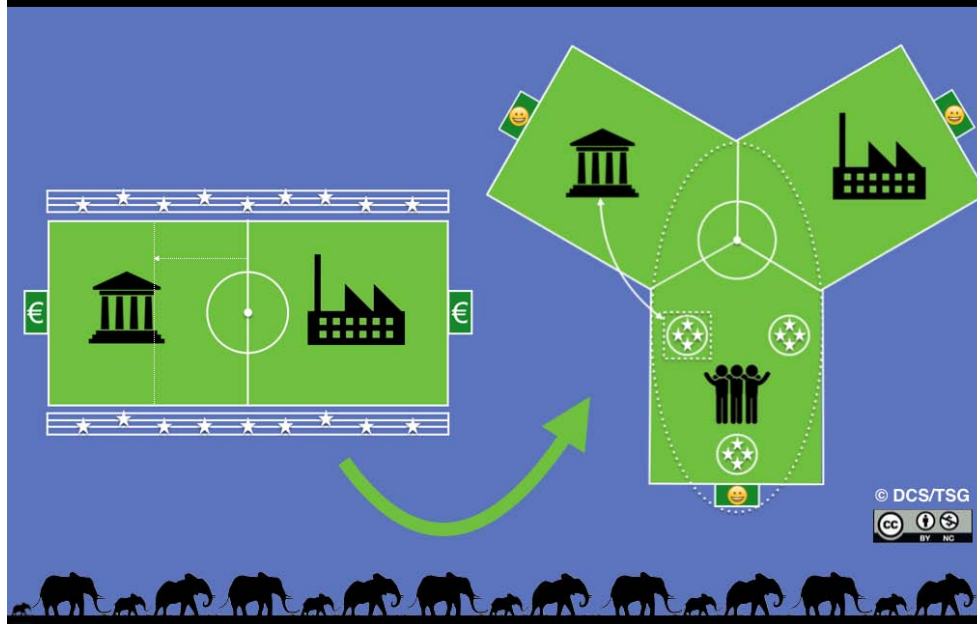
gemeente
Zaltbommel

alliander

Duurzaamheidsplatform Bommelerwaard

De Coöperatieve Samenleving

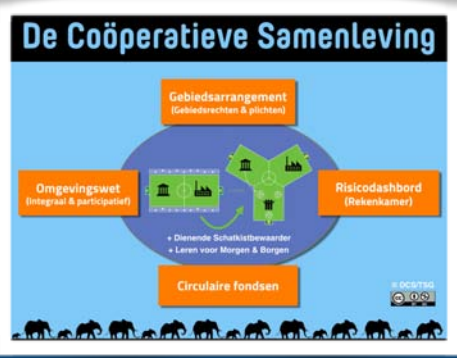
	<Zomer 2017	Ult. 2017	Ult. 2018	2022	2027
Bommelerwaar-Stroom deelnemers (huishoudens x3500 kWh)	0	1.000	3.000	16.000	16.000
Elektrische auto's (x25.000 km)	1	10	100	10.000	30.000
Elektriciteit afname: huis + auto (MWh)	3	3.533	10.833	89.250	155.750
Gevraagde molen- equivalenten (Zon:wind = 1:2)	0,0	0,5	1,6	13,6	23,7

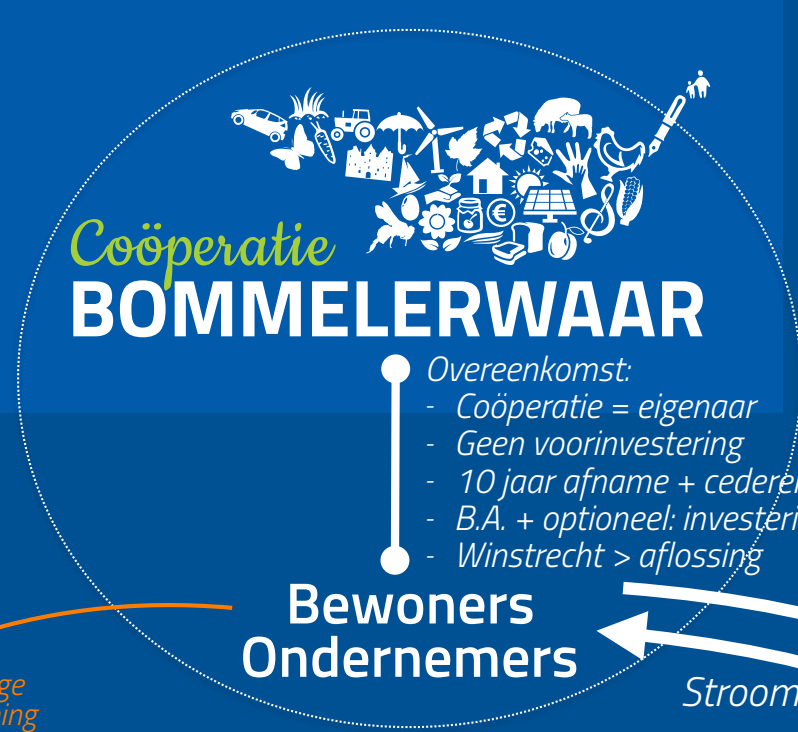
Aan de slag met de Omgevingswet

Duurzaamheidsplatform Bommelerwaard

De Coöperatieve Samenleving

Coöperatie BOMMELERWAAR

- Overeenkomst:
- Coöperatie = eigenaar
  - Geen voorinvestering
  - 10 jaar afname + cederen
  - B.A. + optioneel: investeringsopslag
  - Winstrecht > aflossing

Bewoners
Ondernemers

Belastingdienst

Vrijwillige ledenlening

Stroom

Energierkening

INVESTERINGSPLATFORM

Rente & aflossing: tarief+fiscaal

HUISMERK
ENERGIE

Coöperatie
BOMMELERWAAR
-STROOM

Voorfinanciering

Lening

PUBLIEK-PRIVATE
VOORFINANCIERING

Stroom

Tijlijn

Duurzaamheidsplatform

Energieplan

Omgevingsvisie

Lancering

Uitgangspuntennota

Juni '17

September

December

Maart '18

Springtij

DemocraticChallenge

Verkiezingen

PlattelandsParlement

Coöperatie
BOMMELERWAAR

Contact houden?

Dr. ir. Onno van Bekkum

Tel: 06-3614 5231

- Coöperatiedeskundige, CO-OP Champions
vanbekkum@coopchampions.com, (www.coop...)
- Bestuurder, Coöperatie Bommelerwaar
onno@bommelerwaar.nl (www.bomm...)
- Bestuurder, De Coöperatieve Samenleving
onno.vanbekkum@decooperatievesamenleving.nl (www.deco...)